

# הסבת צבא ארה"ב לצבא מתנדבים

א. תומס

את המשך לימודיו לאחר פרישתו מן השירות. ואין זה רק לגבי אלה החפצים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה. בוגר תיכון יסכים להתגייס אם יובטח לו כי בשו בו לחיים האזרחיים יהיה מתכנת מנוסה, או מנהל-חשבונות מוסמך. אמנם, תכניות אלו לוקות בחסרון: על-ידי שהן מכשירות את החייל לחיים האזרחיים הן מעודדות אותו לפרוש מהצבא במקום לעודדו להישאר בו. זאת ועוד: כדי שתכניות אלה יצליחו יש לקיים חלק מהן, תוך כדי השירות, בלי להתחשב בצרכי הצבא. אולם נראה כי זהו חלק מהמחיר שיש לשלם תמורת הקמתו של צבא מתנדבים.

★

יש להשתדל ולבטל מטרדים בולטים, ומוותרים, ביחוד את אלה המרתיעים חיילים צעירים מהמשך שירותם בצבא. הקלות בתחומים שאינם עקרוניים — כגון היתר לגדל שיער ארוך והתאמת שעות הפתיחה של חנויות המכר (שק"מ) כך שיהיה לחיילים זמן רב יותר לערוך קניות — הן חשובות ויש להרחיבן. לביטול של כמה פגמים נודעת משמעות מרחיקת-לכת.

טול, למשל, את בעייתם של החיילים הנשואים, שגשגים לת-קופת שירות מעבר לים בגפם. השפעתה השלילית של תקופת שירות כזו על הקצין שנישא זה לא מכבר או על זה שעומד להיות אב בקרוב — קשה להעריכה. סברה קרובה לאמת היא זו, שבמקרים רבים שיכנעה האשה את בעלה החייל לעזוב את הצבא — ומבחינתה בצדק. המשך ההפרדה בין בני-הזוג ירתיע, ללא-ספק, צעירים שנישאו מלשרת בצבא.

נזכיר עוד את העובדה כי הצבא אינו מספק, למשל, טיפול שניים למשפחותיהם של המשרתים בצבא. תיקונם של מחדלים כאלה יעלה אמנם בכסף רב; אך הצבא מתחרה עם מפעל פרטי על כוח-אדם; ורק לעתים נדירות יבקש מפעל פרטי מעובדו לחיות ללא אשתו — וזאת רק במקומות נידחים ביותר ולא במדינות מפותחות.

★

בחיפשים אחר כוח-אדם לצבא החדש, אין לגרוע מהדרישות המקצועיות, שנקבעו כחיוניות להצלחה בקרב. אדרבה, יש להגביר את הדרישות ולהקפיד שבעתיים על מ-לויין. צבא מתנדבים מודרני חייב להיות צבא „מקצועי“. לכן יש לברור בקפדנות את כישוריו של הפרט ויכולתו לתרום להצלחה בקרב.

שמירה על הרמה הנדרשת חיונית לצבא כדי שיהיה צבא טוב. אנשים מוכשרים ירצו לבצע היטב את תפקידיהם. כאשר ידעו כי מסוגלים הם למלא את המוטל עליהם תשתרש בהם תחושת הביצוע — וכך נוצרת רוח-היחידה. חיילים נלחמים למען מפקדיהם ולמען גאוות היחידה, ויכולתו האישית של כל פרט בצוות תבנה את גאוות היחידה.

המונח „מקצועיות“ — משמעו התאמה גופנית, נפשית וידע מקצועי, ויש להיזהר בשימוש הבלתי-נכון. אין לכלול בו מקבץ של רעיונות, מסורות ותקדימים שאין להם כמעט ולא כלום עם יכולתו של החייל למלא את המוטל עליו בשדה-הקרב או בשי-רתו בזרועות המסייעות. כך, למשל, „הופעה צבאית“ אינה

לאחר שהנשיא ניקסון החליט לבטל את גיוס החובה לצבא ארה"ב ממחצית 1973 — החל הצבא האמריקני לתכנן הקמתו של כוח, בן 850,000 קצינים וחוגרים, שיהא מבוסס כולו על מתנדבים.

השגת מטרה זו — צבא מתנדבים מודרני — מלווה שלושה קשיים. הראשון הוא גודל המשימה: גיוס וקיומו של צבא גדול — קרוב למיליון חיילים, כולו על טהרת המתנדבים, בנסיבות בלתי-נוחות מחמת גל האנטי-מיליטריזם שהתפשט בארה"ב למן 1968, וכשהנוער שרוי באווירה אנטי-ממסדית, מתירנית, שוחרת שלום, ופער האמינות בין העם לצבא הוא חסר-תקדים. הבעיה השניה היא הניגוד בין השינוי העומד להתחולל לבין אופיו הנוכחי של הצבא: למרות שהצבא שילח לאחרונה את הרסן והתיר שיער ארוך, בירה בקסרקטינים, נערות „גו-גו“ — הרי השינויים הללו עדיין לא חרגו ממסגרת-יסוד שנתקיימה עוד לפני ראשית המאה הנוכחית. רבים נוטים לחשוב, שגם ב-1980 ייראה הצבא, בעיקרו, כפי שהוא כיום: כפתורים רכו-סים, נעליים מצוחצחות, תרגילי-סדר וכיוצא-באלה; וזאת למ-רות השינויים העצומים שעומדים להתחולל.

הניתן לשוות לצבא-מתנדבים מודרני אופי כזה?

היכול צבא מתנדבים ענק להתקיים בימינו בארה"ב בלא שישונו באורח יסודי הנהלים, כפי שנתקיימו זה קרוב ל-100 שנה? הקושי השלישי: מה יהיו העקרונות הבסיסיים שינחו את הקמתו של צבא-מתנדבים מודרני? האם, למשל, ביטול של מסדר-ההשכמה בא כתוצאה ממדיניות שנתקבלה, או זהו שינוי בודד ונפרד שאינו מצביע על שינוי העקרונות, ושיתקבל באהדה על-ידי רוב החיילים?

ננסה לבחון מה צריך לעשות כדי שהקמתו של צבא מתנדבים בארה"ב תעלה יפה.

יש לכוון מערכת תשלומים והטבות, שתגרה צעירים להתגייס לצבא ולהמשיך לשרת בו תקופה ממושכת.

מן הראוי שטבלת התשלומים תבטא הערכה ראויה לתפקידים המסוכן, וחסר הוזהר, של אנשי החי"ר, השריון והתותחנים. צעירינו יודעים כיום — לאחר שהרבו לצפות בטלביזיה — כי החייל בשדה שונה מן החייל הצועד, הדור במדין, במצעדים, וכי סיכויו של החייל בשדה להיפצע או למות רבים משל זה היושב במשרד או איש האספקה. הגם שהצעיר אוהד את החיל הקרבי ומכיר בכך שמישהו חייב לעשות את המלאכה, אין הוא משתוקק שיירו בו ואינו רואה בכך זכות גדולה. מצפוגו אינו נוקפו על שאחרים ממלאים את התפקידים הקרביים בעוד הוא עצמו, ובעזרת הוריו, מחפש לעצמו תפקיד עורפי. פיצוי כספי הולם ישמש מקור משיכה לצעיר להתנדב לשרת בתפקיד קרבי.

★

למרות שהשכר הוא גורם חשוב, אין הוא הגורם המכריע. צעיר-רים רבים יתגייסו לצבא אם גיוסם יסייע להם להצליח בחיים האזרחיים כאשר יפרשו מן הצבא. אך חייבים להנתן להם גם תמריצים נוספים.

כך, למשל, יהיה בוגר תיכון מוכן להתגייס לארבע שנים אם יאפשרו לו, תוך כדי שירותו, גם ללמוד במכללה ואם יממנו

קשורה, בדרך-כלל, ליכולת המקצועית; לכן אין לכללה במושג „מקצועיות“.

★

יש לבחון מחדש את כל מערכת הכללים, התקנות וההנחיות הקיימים בצבא ואת כל ההליכים הכרוכים בהם; ויש לבטל בצורה נחרצת את כל ההוראות שאינן חיוניות במישורן להצלחה בשדה-הקרב.

למשל, מתן הוראות על-ידי תרועות חצוצרה — זוהי מסורת נושנה שאבד עליה הכלח.

ומה על תרגילי-הסדר, המצעדים והטכסים למיניהם? בצבא מתנדבים מודרני אין צורך בתרגילי-סדר, שכן אינם תורמים ולא כלום להגברת ה„מקצועיות“. בעבר אמנם הוצעו חיילים לקרב כשהם ערוכים שורות-שורות, אך כיום? אמנם יש הטוענים כי תרגילי-סדר מגבירים את תודעת המשמעת, שהם מאפשרים למפקדי יחידות קטנות לפקד ושהם מפתחים בחייל את ההרגל להגיב לפקודה במהירות ובדייקנות. לכן אין לבטל את כל התרגול; יש לקיים את החלק שמשרת את המטרה הבסיסית — הגברת „מקצועיותם“ ויעילותם הקרבית של החיילים. יש להותיר אותם תרגילים, שתורמתם המעשית ברורה, אך אין צורך בתרגילים, שהחייל עצמו לא יוכל להבין את תרומתם להגברת יעילותו; כגון, סידור מיטה דווקא בסדר מסוים. אין ספק כי כאשר יופעל כלל ה„מקצועיות“ במלואו, ייעלם חלק ניכר מהצחצוח-והמירוק, שאיפיונו את הצבא עד כה. ואכן, האמנם נעליים מצוחצחות הן ההופכות אדם לחייל טוב בשדה?

★

יש להשוות את תנאי העבודה בצבא לאלה הנהוגים בתחום האזרחי, כל עוד אין הכרח, מבחינה צבאית, לסטות מכך.

טול, למשל, את יום העבודה בן שמונה השעות; יום עבודה כזה אינו נהוג בצבא. יתר-על-כן, לחייל הוסבר כי ניתן להעסיקו כל שעות היממה; ואמנם נוהגים להעסיקו בכל עת, לרבות שבתות וחגים, ומכסת שעות העבודה שלו עולה בהרבה על שמונה שעות, שלא כמקובל במגזר האזרחי. גישה זו לא תיתכן בצבא מתנדבים. כאן לא יוכלו לפגוע בזמנו החופשי של החייל, פרט למצבים מיוחדים המחייבים זאת, כגון אימוני-שדה או פעילות קרבית. וכאשר מועסק החייל יותר משמונה שעות ביממה, יש לפצותו על כך.

יתרה מזו, זמנו החופשי של החייל הוא עניינו הפרטי, ויש להימנע ככל האפשר מהתערבות בחייו הפרטיים. לכן אין מקום לערוך ביקורת, כדבר שבשגרה, במגוריו הפרטיים.

★

יש להגביל במידה רבה את הנוהג להפעיל את הצבא בתפקידים שלא יועד להם מלכתחילה.

עד כה מילאו אנשי הצבא תפקידים אין-ספור, שלא גמנו עם התפקידים שיועדו מלכתחילה לצבא, כגון: צביעת מבנים, סלילת דרכים, פיגוי אשפה וכיוצא באלה. האם גם חברת „גצ-רל-מוטורס“ מבקשת מעובדי-הייצור שלה לשמש שומרי-לילה? חוששני כי חייל מתנדב לא יראה עצמו „איש-מקצוע“ (שמקצועו צבא) כאשר מוטל עליו מדי פעם תפקיד. שאינו קשור כלל למקצועו בצבא.

★

יש לבחון מחדש מנהגים, גינונים ומוסכמות-חברתיות נהוגים בצבא, ויש להתאימם לאלה של הצעיר בשנות ה-80.

מסיבות-היחידה, קבלות-פנים למיניהן וכיוצא באלה טכסים וגינונים — יש להתאימם לרוח הזמן. הקו המנחה חייב להיות: ככל שהגינונים החברתיים נוקשים פחות — כן ייטב. ניתן גם לבחון מחדש את החיץ החברתי בין קצינים לחוגרים: למשל, מדוע אסור לקצין לקרוא לסמל בשמו הפרטי, גם כאשר הסמל נמנה עם ידידיו הקרובים של אותו קצין?

★

רמה גבוהה של משמעת תקוים ע"י דבקות חמורה באמות-מידה מקובלות ועל-ידי הקפדה מוחלטת על קיום התקנות והפקודות. כבר צוין לעיל, כי אין לגרוע דבר מהדרישות המקצועיות. יש לתבוע מכל חייל למלא בדייקנות את כל ההוראות. אם יינתן לחיילים להפר כללים ללא שיבואו על עונשם יהא בכך נזק רב יותר מהעדרם של כללים. לכן אין להתיר שהכלל יהיה אות מתה ושהמפר אותו לא ייענש.

יש גם לבחון את מערכת הענישה הנוהגת בצבא. למשל: האם יש להמשיך בענישה קבוצתית? האם אין פגמים בהליכי השיפוט הצבאי? המפקד חייב להסתייע במערכת שיפוט-צבאי, כל עוד הוא נמצא בפעילות מבצעית בשדה — שם מטפל הוא בעבירות כולן, הצבאיות והאזרחיות. אולם לגבי חיילים הנמצאים בבסיסים ובמחנות בעורף, האין זה מן הראוי שעבירות אזרחיות יהיו בשיפוטן של הרשויות האזרחיות, גם כאשר העבירה בוצעה תוך כדי השירות?

אשר לדרכי הענישה — מן הראוי להמיר רבים מעונשי הכליאה בעונשי-קנס כבדים. עונשי כליאה מבזבזים את זמנו של הכלוא ומחייבים העסקת חיילים נוספים בשמירה עליו. בצבא של מתנדבים ניתן להשתמש בעונש של גירוש מהצבא לגבי עבריו מועד. גם חייל שאינו מסוגל לעמוד בדרישות יש לפטר מהצבא — לאחר שיינתן לו זמן סביר למצוא מקום עבודה אחר.

★

יש להימנע מהטפת מוסר במטרה להתאים את החייל למערכת-ערכים מסוימת.

החיילים הצעירים נכונים לשמוע הסבר והדרכה מקצועית אך סולדים מהטפת מוסר. לכן יש להיזהר במתן ההסברה בצבא מתנדבים.

★

יש למעט בכלל שהדרגה מקנה זכויות, ולעומת זאת לתת יתר-תוקף לכלל, שזכות מיוחדת שהוקנתה לקצינים מקורה בצורך מיוחד.

אמנם תהליך זה החל זה מכבר, אך עדיין קיימים מנהגים שיש לעקור אותם. למשל, ליד הכניסה לחנויות השק"מ, לבנקים, לתיאטראות ולמועדונים במחנות שמורים מקומות חניה לקצינים בכירים. מקומות אלה ריקים לעתים קרובות, ואף-על-פי-כן החיילים ובני-משפחתם אינם רשאים להתנות שם את רכבם. גם מנהג הנהגים הצמודים, בתקופה שכמעט כל אחד נוהג בעצמו, ראוי לבחינה מחודשת.

★

יתכן כי אחדות מן ההצעות מרחיקות-לכת יתר על-המידה. יימצאו ודאי שיטענו כי המערכת שתוארה אינה ראויה להיקרא צבא. ייתכן כי לא כל ההצעות תתקבלנה; אולם, חשוב לזכור כי אם חפצים בצבא-מתנדבים מודרני שיפעל כהלכה, לא יתכן שעטנו של צבא מתנדבים שייקרא לפעול לפי עקרונותיו של צבא שירות-חובה.